

MARTIN ŠRAJER / 21. 10. 2022

Brontosaurus

„Jenže strom se nebrání“, zpívá Lenka Filipová v jedné z eco-friendly písniček doprovázejících dobrodružství party školou povinných kamarádů, kteří se rozhodnou zachránit les. V posledním film, který Věra Plívová-Šimková natočila v sedmdesátých letech, je ve skutečnosti tolik písniček (a tanečků), až připomíná muzikál. Hudba Petra Hapky a Zdeňka Rytíře propojuje jednotlivé scény a nese hlavní myšlenku příběhu. Herecká akce má často pouze ilustrační charakter. Pro snímek, který měl dětské publikum hravě poučit o ochraně životního prostředí, jde ale o ideální formát, přispívající díky chytlavosti songů ke snadné zapamatovatelnosti ústředních tezí.

Hlavním motivem filmu reagujícího na společenskou objednávku je environmentální apel, snaha podnítit v dětech a mládeži zájem o přírodu, zvířata a jejich ochranu. Podobný cíl sledovalo od roku 1974 hnutí stejného jména – Brontosaurus. Ne náhodou vrcholí děj vytvořením klubového znaku, kterým se stává právě zmíněný dinosaur. Snímek tak v zásadě s rekapituluje, jak mohlo v alternativní historii dojít ke zformování dodnes fungujícího spolku (ve skutečnosti Brontosaura nezaložila skupina dětí u táboráků, ale pracovníci ústavu krajinné ekologie ČSAV ve spolupráci s redakcí *Mladého světa*).

Věra Plívová-Šimková psala scénář na základě několikaměsíčního sběru materiálů. Pročítala různé výstřižky z novin, scházela se s ochranáři, zástupci pionýrských organizací nebo redaktory *Mladého světa*. Z nashromážděných poznatků pak vystavěla příběh filmu. Na základě výzkumu jej zasadila do venkovského prostředí, kde jsou dětské kolektivy pevněji semknuté, vrstevníci spolu i mimo školu tráví víc volného času (natáčení probíhalo v Podkrkonoší, k němuž měla režisérka pocházející z Lomnice nad Popelkou blízký vztah). Bylo však nezbytné potlačit publicistické základy námětu, aby film nevyzněl jako pouhá agitka a víc se opíral o charaktery postav a poutavou zápletku.

Hybnou sílu vyprávění představuje chlapec jménem Tomáš, resp. jeho vztah k přírodě. Tomáš má zvířata rád, sám chová andulky a korely. Proto jej trápí, že vandalové znečišťují místní les a dospělí s tím nic nedělají. V sugestivní, až traumatizující úvodní scéně je svědkem toho, jak se myslivci snaží pomoci srnci Šmajdovi, který se poranil o střep lahve. Tento bolestivý výjev Tomáše přiměje přejít od pouhého pozorování k akci. Jeho nenásilné intervence, do nichž zapojuje i své kamarády, se ale setkávají s nepochopením rodičů a učitelů, podle kterých by se děti měly věnovat přednostně učení. Podobnými argumenty jsou dnes, o čtyřicet let později, devalvovány akce hnutí typu Fridays for Future. Planeta možná shoří, ale hlavně že potomci budou vědět, ve kterém roce padl Přemysl Otakar II.

Společným bojem proti autoritám je také formován Tomášův vztah s Danou. Éterická dívka, přezdívaná Víla Amálka, si s kamarádkami ráda hraje na módní přehlídku, víc společnost od žen ani neočekává – ani v tomto ohledu jsme se výrazně neposunuli –, a Tomáše platonicky miluje. Právě Dana dokáže vrstevníky přesvědčit, aby ve vyklízení lesa pokračovali navzdory zákazům a výhrůzkám. Zájem o ekologii je tak za využití principu reverzní psychologie prezentován jako prostředek sjednocující děti v boji proti dospělým autoritám, které jsou od přírody odpojené, a závažnost problému jim nedochází.

Mládež v rámci fikčního světa v zásadě jedná v rozporu s nařízeními, škola a školní povinnosti dokonce představují hlavní zdroj konfliktu (oproti harmonickému rodinnému prostředí). To jejich aktivitám, které ale podle měřítek aktuálního světa samozřejmě byly v souladu s dobovou ideologií, přidává na atraktivitě. Jednoduchá environmentální linka, redukující ekologickou zkázu na jeden zaneřádný les, je tak podepřena motivy známými z jiných filmů Plívové-Šimkové: láska, přátelství, odvaha, zbabělost, ochota dotahovat věci do důsledků, mezigenerační vztahy.

Po důkladném vyčištění potoka se zdá, že příroda byla zachráněna. Například průmyslová výroba, škodící zvířatům, rostlinám i lidem mnohonásobně víc, zůstává stranou zájmu. Její omezení by vyžadovalo zásah také ze strany vlády, která nechybuje, nejen jednotlivců, kteří chybovat mohou. Problém obdobně nepředstavují ani myslivci, jediná skupina dospělých, jež jsou zároveň nositeli výchovného prvku. Ti filmoví zvířata nestřílejí proto, aby je mohli vycpat a pověsit nad krb, ale jen kvůli zkrácení jejich utrpení. Krásné české krajině škodí akorát bezohlední návštěvníci,

proměňující les v černou skládku. V případě dětského filmu, jenž měl hlavně podpořit zájem o ekologii, který se dál může rozvíjet různými směry, je ale podobné zúžení perspektivy pochopitelné.

Film si díky podobným zkratkám zachovává lehkost a vtip. Cílovému publiku se vedle toho přibližuje pohodovou hudbou a dobře vedenými dětskými herci (Tomáše si zahrál režisérčin syn Tomáš Šimek). Povědomě působí též situace, kterými je zachraňování lesa prokládáno. Například hodina tělocviku s hrou na vybíjenou nebo perné chvílky před školní tabulí. Plívová-Šimková jako jedna z nejzkušenějších autorek filmů pro děti zkrátka věděla, jak vytvořit svět, v němž se mladí diváci budou cítit natolik pohodlně, že bez odmlouvání přijmou i jeho výchovné poselství.

Brontosaurus (Československo 1979), režie: Věra Plívová-Šimková, scénář: Věra Plívová-Šimková, kamera: Ivan Šlapeta, hudba: Petr Hapka, hrají: Tomáš Šimek, Dana Vávrová, Michal Hofbauer, Lukáš Bech, Petra Fischerová, Šárka Fischerová, Jaroslav Kolísek, Jakub Němec, Pavla Maršálková a další. Filmové studio Barrandov, 71 min.